

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 9, Αρ. 6B (2017)

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Τόμος 6, Μέρος Β

Πρακτικά

9^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή
& εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Αθήνα, 23 – 26 Νοεμβρίου 2017

Ο Σχεδιασμός της Μάθησης

Επιμέλεια
Αντώνης Λιοναράκης
Σύλβη Ιωακειμίδου
Μαρία Νιάρη
Γκέλη Μανούσου
Τόνια Χαρτοφύλακα
Σοφία Παπαδημητρίου
Άννα Αποστολίδου

ISBN 978-618-5335-01-4
ISBN SET 978-618-82258-5-5

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Προϋποθέσεις Ποιοτικής Εξ Αποστάσεως
Επαγγελματικής Κατάρτισης: Η περίπτωση του
ΚΕΚ Πανεπιστημίου Πατρών

*Στυλιανός Μυστακίδης, Κωνσταντίνος Παναγιώτης
Κωστόπουλος, Ελευθέριος Αμανατίδης*

doi: [10.12681/icodl.1125](https://doi.org/10.12681/icodl.1125)

Προϋποθέσεις Ποιοτικής Εξ Αποστάσεως Επαγγελματικής Κατάρτισης: Η περίπτωση του ΚΕΚ Πανεπιστημίου Πατρών

Preconditions for Quality Distance Vocational Training: The case of the Patras University Center for Vocational Education and Training

Στυλιανός Μυστακίδης Συντονιστής Προγραμμάτων eLearning Πανεπιστήμιο Πατρών smyst@upatras.gr	Κωνσταντίνος Παναγιώτης Κωστόπουλος Σύμβουλος Σταδιοδρομίας Πανεπιστήμιο Πατρών kostsopsipat@yahoo.gr	Ελευθέριος Αμανατίδης Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστήμιο Πατρών lef@chemeng.upatras.gr
--	--	---

Abstract

The University of Patras started recently the implementation of an action plan for the development of its eLearning courses in order to provide smart certified life-long learning for all. The main pillars of this project are Excellence, Specialized Personalized Training at cutting edge subjects, Quality, Deep Learning and Innovation. Quality is perceived as a vibrant, dynamic process that is estimated in the eye of the beholder (learner). Deep Learning goes beyond superficial increase in knowledge and aims at the development of transformative knowledge, meaning and metacognitive skills. The result of the action plan was the rapid provision of dozens of high quality popular eLearning programs that ran successfully nationwide.

The purpose of this paper is to identify the preconditions and criteria for high quality blended learning eVET based on the relevant experience of the University of Patras Center for Vocational Education and Training (KEK).

Keywords: *Distance Education, Blended Learning, Vocational Training, Center of Vocational Training, VET, Quality Assurance, eVET*

Περίληψη

Το Πανεπιστήμιο Πατρών υλοποιεί τα τελευταία χρόνια σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη του eLearning Πανεπιστημίου Πατρών με κύριο στόχο την παροχή Έξυπνης Πιστοποιημένης Διά Βίου Μάθησης προς Όλους. Οι θεμελιώδεις άξονες του σχεδίου είναι η Αριστεία, η Εξειδικευμένη Εξατομικευμένη Διά Βίου Μάθηση και Επιμόρφωση σε θεματικές αιχμής, η Ποιότητα, η Βαθιά Μάθηση και η Καινοτομία. Η ποιότητα αντιμετωπίζεται ως μια ζωντανή, δυναμική διαδικασία η οποία εκτιμάται και διαπιστώνεται ατομικά σε κάθε εκπαιδευόμενο. Η Βαθιά Μάθηση ξεπερνά την επιφανειακή ποσοτική συσσώρευση γνώσεων και στοχεύει στην ανάπτυξη μετασχηματίζουσας γνώσης, νοήματος και μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Το αποτέλεσμα του σχεδίου δράσης ήταν η ταχεία ανάπτυξη δεκάδων προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας που έτυχαν σημαντικής απήχησης και υλοποιούνται με επιτυχία σε όλη την Ελλάδα.

Σκοπός της εργασίας αυτή είναι η ανίχνευση των προϋποθέσεων και των κριτηρίων για μια ποιοτική εξ αποστάσεως εκπαίδευση σύμφωνα με το μοντέλο της μεικτής μάθησης στο χώρο της επαγγελματικής κατάρτισης, με βάση την εμπειρία από την υλοποίηση σχετικών δράσεων στο ΚΕΚ του Πανεπιστημίου Πατρών.

Λέξεις-κλειδιά: Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Μεικτή μάθηση, Επαγγελματική Κατάρτιση, ΚΕΚ, Ποιότητα

Εισαγωγή

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει αναγνωριστεί ως κρίσιμη δράση για την Ευρωπαϊκή Ένωση στην ψηφιακή εποχή. Ήδη στην Ψηφιακή Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενθαρρύνεται και προωθείται η πλήρης ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (eLearning) σε όλες τις εθνικές πολιτικές των κρατών - μελών (European Commission, 2010). Η συνεχής ανάπτυξη των Νέων Τεχνολογιών στο χώρο της επαγγελματικής κατάρτισης, σε συνδυασμό με τις νέες τάσεις της αγοράς εργασίας για ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων προσαρμοσμένων στην επικαιροποίηση της επιστημονικής γνώσης και της συνεχούς εξειδίκευσης, συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση ενός νέου περιβάλλοντος στο χώρο της Εξ Αποστάσεως Επαγγελματικής Κατάρτισης τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα.

Ολοένα και περισσότεροι φορείς παροχής κατάρτισης ενηλίκων προτάσσουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, σε μια προσπάθεια να προσφέρουν εκπαίδευση σε ένα ευρύτερο κοινό από αυτό που είναι δυνατόν να παρακολουθήσει εκπαιδευτικές δραστηριότητες με τις παραδοσιακές και συμβατικές εκπαιδευτικές μεθόδους. Η διαδικασία προσφέρει τεράστιες ευκαιρίες στη δημιουργία ευέλικτων και εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων χωρίς αύξηση του πάγιου προϋπολογισμού των φορέων κατάρτισης.

Ο φορέας κατάρτισης αναλαμβάνει την ευθύνη να διασφαλίσει την ποιότητα, την ορθή εφαρμογή των διαδικασιών, την ορθή και λειτουργική χρήση του επιμορφωτικού υλικού, την επιλογή των κατάλληλων τεχνολογικών εφαρμογών, την πιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών και τη βέλτιστη διαχείριση υλικών και ανθρωπίνων πόρων, όπως οι εκπαιδευτές και τα στελέχη του φορέα. Τόσο η παραγωγή και διακίνηση του διδακτικού υλικού σε μεγάλες συχνά αποστάσεις όσο και η διαχείριση του αποκεντρωμένου δικτύου στήριξης της μαθησιακής προσπάθειας και της αξιολόγησης του μαθησιακού αποτελέσματος απαιτούν μια τεράστια οργανωτική προσπάθεια και φυσικά τους κατάλληλους πόρους.

Πολλά ιδρύματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης διαθέτοντας την τεχνογνωσία, την επιστημοσύνη και τα τεχνικά μέσα για να φέρουν εις πέρας μια τέτοια απαιτητική διαδικασία, βρίσκονται στο προσκήνιο στην εξ αποστάσεως επαγγελματική κατάρτιση μέσω της σύστασης αντίστοιχων δομών. Αντίστοιχα και το Πανεπιστήμιο Πατρών, παρέχει σπουδές σε όλα τα επίπεδα, από τις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές, έως και την επαγγελματική κατάρτιση ενηλίκων. Μεγάλο μέρος από τις δράσεις κατάρτισης ενηλίκων, έχει αναλάβει με μεγάλη επιτυχία το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ ΠΠ) και στο εξής το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του Πανεπιστημίου.

1. Τα πρώτα χρόνια του ΚΕΚ ΠΠ

Η ελληνική οικονομία, ειδικότερα, βρέθηκε τα τελευταία χρόνια αντιμέτωπη με την ανάγκη ριζικού και άμεσου επαναπροσανατολισμού, έχοντας στο προσκήνιο την απαίτηση για υιοθέτηση αναπτυξιακού μοντέλου με βασικό πυλώνα την προσαρμογή της αγοράς εργασίας στις νέες συνθήκες. Κλήθηκε να εγκαταλείψει την εσωστρέφεια και την εξάρτηση από το κράτος και τον προστατευτισμό και να στραφεί σε διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα και υπηρεσίες, σε νέες αγορές, να εστιάσει στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας, να αναβαθμίσει δομές και υπηρεσίες και να υιοθετήσει νέες τεχνολογίες.

Βασική συνισταμένη της πραγματικότητας είναι η επικαιροποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της χώρας και η προσαρμογή στις απαιτήσεις των νέων δεδομένων. Σε μια εποχή που όλες ανεξαιρέτως οι επιστήμες προχωρούν με ταχείς ρυθμούς, τα προγράμματα σπουδών στα περισσότερα γνωστικά αντικείμενα δεν προσαρμόζονται, ενώ οι απόφοιτοι από τα διάφορα επίπεδα δεν έχουν επαφή με την πρακτική εφαρμογή της επιστήμης τους.

Επομένως, προτάσσεται ως αναγκαιότητα υψίστης σημασίας, η διασύνδεση της εκπαίδευσης με τους παραγωγικούς φορείς της χώρας, ώστε οι απόφοιτοι να μπορέσουν να διαχειριστούν τη σταδιοδρομία τους, διαθέτοντας προσόντα και δεξιότητες αντίστοιχα της ζήτησης της ελληνικής και ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας. Η επανειδίκευση αποτελεί πρώτο ζητούμενο και σημαντικό ρόλο σε αυτό καλούνται τα παίξουν οι δομές δια βίου μάθησης και επαγγελματικής κατάρτισης της, το ΚΕΚ του Πανεπιστημίου Πατρών.

Το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης του Πανεπιστημίου Πατρών ξεκίνησε την λειτουργία του το 1995 και από την αρχή της ίδρυσής του εξειδικεύτηκε σε θεματικά πεδία στα οποία το Πανεπιστήμιο έχει πολυετή εμπειρία με εθνική και διεθνή πολυεπίπεδη επιστημονική, ερευνητική και επαγγελματική παρουσία:

- Επαγγέλματα Οικονομίας και Διοίκησης
- Επαγγέλματα Πληροφορικής
- Παιδαγωγικά Επαγγέλματα
- Επαγγέλματα Περιβάλλοντος
- Επαγγέλματα Υγείας – Πρόνοιας
- Επαγγέλματα Πολιτισμού και Αθλητισμού
- Επαγγέλματα Τουριστικά και Παροχής Υπηρεσιών
- Αγροτικά Επαγγέλματα
- Επαγγέλματα Τεχνικά και Μεταφορών.

Το ΚΕΚ ΠΠ δραστηριοποιήθηκε σε επιδοτούμενα, αυτοχρηματοδοτούμενα, αλλά και ανοικτά, δωρεάν σεμινάρια κατάρτισης που το αντικείμενο της καλύπτει όλο το φάσμα της τεχνολογίας, της διοίκησης και των ανθρωπιστικών επιστημών ενώ παράλληλα ανέπτυξε μεθόδους βελτίωσης για την εκπαίδευση ενηλίκων, την κατάρτιση και την απασχόληση. Σε όλα τα χρόνια της λειτουργίας του το ΚΕΚ ΠΠ αποτέλεσε πιστοποιημένο Κέντρο Δια Βίου Μάθησης.

Οι δραστηριότητες του ΚΕΚ αφορούσαν:

- στην υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων, προγραμμάτων Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης, Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, Προγραμμάτων καταπολέμησης του αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας κ.α.
- στη διεξαγωγή ερευνών, μελετών, ημερίδων και συνεδρίων.
- στην παραγωγή και προσαρμογή εκπαιδευτικού υλικού σε σχέση με της ανάγκες των προγραμμάτων.

2. eLearning Πανεπιστημίου Πατρών: Η στρατηγική του ΚΕΚ ΠΠ στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Το Πανεπιστήμιο Πατρών ως ένα πρωτοπόρο Ίδρυμα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας στην υιοθέτηση και εφαρμογή καινοτόμων δράσεων σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της μάθησης, ξεκίνησε από το 2014 την εφαρμογή του Σχέδιου Δράσης για την ανάπτυξη του eLearning Πανεπιστημίου Πατρών για την παροχή «Έξυπνης Πιστοποιημένης Διά Βίου Μάθησης προς Όλους».

Ο χαρακτηρισμός «έξυπνη» αναφέρεται στην ευέλικτη παροχή εξ αποστάσεως (eLearning) προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ανοικτά στο ευρύ κοινό, τόσο σε πτυχιούχους, όσο και σε επαγγελματίες άλλων βαθμίδων. Η έμφαση στην πιστοποίηση αποκρυσταλλώνει την προσήλωση στην παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας που οδηγούν ή συνδέονται σε πιστοποίηση κατά περίπτωση από εθνικούς ή διεθνείς φορείς. Τέλος η φράση «προς όλους» εκφράζει την συνειδητή επιλογή να διευκολύνουμε πολυδιάστατα την πρόσβαση και την συμμετοχή στα προγράμματα όσο το δυνατόν περισσότερων ενδιαφερόμενων πολιτών και φορέων.

Οι δύο θεμελιώδεις άξονες του Σχεδίου είναι η Αριστεία, και η Εξειδικευμένη Εξατομικευμένη Διά Βίου Μάθηση και Επιμόρφωση σε θεματικές αιχμής, ώστε οι επιμορφούμενοι να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που θα ενισχύσουν το επαγγελματικό τους προφίλ και θα τους προσδώσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά εργασίας.

Για την διαχρονική επίτευξη των παραπάνω δύο στόχων, ρόλο κλειδί παίζουν οι παρακάτω τρεις πυλώνες στους οποίους εδράζονται τα προγράμματα eLearning του Πανεπιστημίου Πατρών:

1. Ποιότητα
2. Βαθιά Μάθηση
3. Καινοτομία

2.1 Ποιότητα, Βαθιά Μάθηση και Καινοτομία στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Η Ποιότητα ορίζεται γενικά ως ο βαθμός στον οποίον ένα σύνολο ενδογενών χαρακτηριστικών ικανοποιεί τεθείσες απαιτήσεις (International Organization for Standardization, 2015). Ειδικότερα στην εκπαίδευση η ποιότητα ορίζεται με άξονες την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα, την ισότητα, την σχετικότητα και τη διατηρησιμότητα (Barrett, Chawla-Duggan, Lowe, Nickel, & Ukro, 2006). Στο ΚΕΚ ΠΠ η ποιότητα αντιμετωπίζεται όχι ως ένα στατικό «αντικείμενο» αλλά ως μια ζωντανή, δυναμική διαδικασία η οποία εκτιμάται και διαπιστώνεται ατομικά σε κάθε εκπαιδευόμενο. Για τη διασφάλισή της σε μια εκπαιδευτική ή διοικητική διαδικασία λαμβάνουμε υπόψιν τόσο τις εισροές, όσο και τις εκροές, αλλά και την ανάδραση των εμπλεκόμενων στη διαδικασία. Ειδικά για τα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι κατευθυντήριες γραμμές για τη διασφάλιση ποιότητας καθορίζονται από τα διεθνή σχήματα, τα μοντέλα και τις πιστοποιήσεις ποιότητας, και επικαιροποιούνται σύμφωνα με διεθνείς καλές πρακτικές.

Η Βαθιά Μάθηση (Deep Learning) αντιδιαστέλλεται με την επιφανειακή μάθηση ως ποσοτική συσσώρευση γνώσεων και στοχεύει στην ανάπτυξη μετασχηματίζουσας γνώσης, νοήματος και μεταγνωστικών δεξιοτήτων (Marton & Saaljo, 1976; Marton & Säljö, 1997). Συνδέεται άμεσα με την δημιουργική, την κριτική και την αναστοχαστική σκέψη.

Η Καινοτομία ως δυναμική προτεραιότητα συνεχούς τόσο σταδιακής όσο και ριζικής αλλαγής σηματοδοτεί την προτεραιότητα στην αναγνώριση, αξιολόγηση και υιοθέτηση νέων μεθόδων και μέσων μάθησης που βελτιώνουν την ποιότητα και εξυπηρετούν τη βαθιά μάθηση στο δρόμο προς την Αριστεία και την Εξατομικευμένη Διά Βίου Μάθηση.

2.2 Μεικτή Μάθηση

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα ερευνών, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση όταν σχεδιάζεται, προγραμματίζεται και υλοποιείται με κατάλληλο μείγμα παιδαγωγικών προσεγγίσεων και τεχνολογικών μέσων είναι το ίδιο και σε συγκεκριμένες

περιπτώσεις περισσότερο αποτελεσματική από την παραδοσιακή διά ζώσης διδασκαλία (Siemens, Gasevic, & Dawson, 2015).

Ως εκ τούτου για την εφαρμογή των παραπάνω τριών πυλώνων, τα προγράμματα eLearning του Πανεπιστημίου Πατρών υλοποιούνται με βάση το μοντέλο της μεικτής μάθησης (blended learning). Σύμφωνα με αυτό, τα προγράμματα eLearning του Πανεπιστημίου Πατρών συνδυάζουν δύο ή περισσότερα από τα παρακάτω είδη μάθησης:

1. Διά ζώσης διδασκαλία (σε αίθουσα σεμιναρίων)
2. Ασύγχρονη Τηλεκπαίδευση (ευέλικτη μελέτη, εκπόνηση ατομικών και ομαδικών εργασιών)
3. Σύγχρονη Τηλεκπαίδευση (εξ αποστάσεως συνάντηση με καθηγητή σε εικονική τάξη)
4. Κοινωνική Μάθηση (μη-τυπική μάθηση)

Τα προγράμματα eLearning του Πανεπιστημίου Πατρών σχεδιάζονται, αναπτύσσονται, οργανώνονται και υλοποιούνται σε συνεργασία με το εξειδικευμένο προσωπικό του ΚΕΚ ΠΠ. Η υλοποίηση των επιμορφωτικών μαθημάτων και προγραμμάτων γίνεται από διεθνώς αναγνωρισμένους διδάσκοντες και ερευνητές Πανεπιστημίων, καθώς και από καταξιωμένους στο χώρο τους επαγγελματίες.

Το ΚΕΚ ΠΠ σχεδιάζει και υλοποιεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα προγράμματα κατάρτισης σε καινοτόμες και υψηλής ζήτησης από την αγορά εργασίας θεματικές, όπως

A. Εκπαίδευση Εκπαιδευτών

1. Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων
2. Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Μεικτής Μάθησης και eLearning
3. Κατάρτιση Εκπαιδευτικών σε Θέματα Εκπαίδευσης Προσφύγων
4. Ερευνητικά και Εκπαιδευτικά Προγράμματα: Σχεδίαση, Υλοποίηση, Αξιολόγηση

B. Πληροφορική

1. Βασικές Δεξιότητες Πληροφορικής
2. Προχωρημένες Δεξιότητες Πληροφορικής
3. Εξειδικευμένες Δεξιότητες Πληροφορικής

Γ. Κατάρτιση Ξένων Γλωσσών

1. Αγγλικά για Στελέχη Οργανισμών και Επιχειρήσεων
2. Επαγγελματικά Αγγλικά

Δ. Ναυτιλιακές Σπουδές (11 προγράμματα σπουδών)

Με την ολοκλήρωση του κάθε προγράμματος, χορηγείται «Πιστοποιητικό Εξειδίκευσης» από το Πανεπιστήμιο Πατρών. Επιπλέον, ακολουθώντας τις προδιαγραφές του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Πιστοποίησης της Δια Βίου Μάθησης, απονέμει επίσης και το «Συμπλήρωμα Πιστοποιητικού», στο οποίο αναγράφονται αναλυτικά, μεταξύ άλλων, τα γνωστικά αντικείμενα στα οποία συμμετείχε κάθε επιμορφούμενος/η, οι θεματικές και οι ώρες επιμόρφωσης που ολοκλήρωσε.

Παράλληλα το ΚΕΚ ΠΠ συμμετέχει τακτικά και διοργανώνει δράσεις ανοικτής εκπαίδευσης, διά ζώσης ή εξ αποστάσεως, στις οποίες η συμμετοχή είναι ελεύθερη.

3. Προϋποθέσεις Ποιοτικής Εξ Αποστάσεως Επαγγελματικής Κατάρτισης με βάση τα προγράμματα eLearning του Πανεπιστημίου Πατρών

Τόσο οι απόφοιτοι του Ιδρύματός μας, όσο και οι επιχειρήσεις, διαπιστώνουν σήμερα την ανάγκη στενότερης διασύνδεσης των πανεπιστημιακών σχολών με την πραγματική οικονομία. Το Πανεπιστήμιο Πατρών, μέσω του ΚΕΚ, έχει αναπτύξει ήδη με μεγάλη επιτυχία και θετική ανταπόκριση από όλους τους συμμετέχοντες,

εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία απευθύνονται σε ιδιώτες και επαγγελματίες. Βασικός πάντα σκοπός του ΚΕΚ ΠΠ, αποτελεί η αναβάθμιση της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσής τους για την απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες αυξάνουν την ενεργό συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας.

Όστόσο η επιτυχημένη πορεία του φορέα, δεν οφείλεται σε τυχαία γεγονότα, αλλά βασίζεται σε μια σειρά επιτυχημένων προϋποθέσεων και κριτηρίων, τα οποία θέτονται στο επίκεντρο στο σχεδιασμό και την οργάνωση κάθε προγράμματος. Τα προγράμματα κατάρτισης συνεπάγονται αλληλουχία δράσεων και διεργασιών σε πολλούς τομείς. Το ΚΕΚ οφείλει να αντιλαμβάνεται έγκαιρα τη δυναμική και τους επανακαθορισμούς της διεργασίας εντός των διαφόρων παρεμβάσεων και να δρα προληπτικά, οργανωμένα, στοχευμένα και ρυθμιστικά ώστε να υποστηρίξει το πρόγραμμα στην επιτέλεση του σκοπού και των επιμέρους στόχων του.

Καταρχάς, κάθε πρόγραμμα γίνεται προσπάθεια να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των συμμετεχόντων, ενώ ταυτόχρονα επιχειρούμε να εκμεταλλευτούμε τα κίνητρα που θα τους ωθούσαν σε μια επιτυχημένη συμμετοχή. Αφετηρία των δράσεων αποτελεί η εξατομίκευση των εξ αποστάσεως δράσεων στο επίπεδο εντοπισμού και ικανοποίησης των πραγματικών ατομικών εκπαιδευτικών και ψυχολογικών αναγκών των ενηλίκων εκπαιδευομένων.

Ειδικότερα, ως προς το προφίλ των εκπαιδευομένων, είναι στην πλειονότητά τους άτομα ηλικίας έως 34 ετών και η πλειονότητά τους είναι στην αρχή του εργασιακού τους βίου ή σε αναζήτηση εργασίας. Όσοι εργάζονται, είναι στην πλειοψηφία τους μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα. Έχουν περιορισμένη εμπειρία στην αγορά εργασίας και στόχος τους είναι, με τη συμμετοχή τους στα προγράμματα, η βελτίωση της θέση τους στην αγορά εργασίας.

Όπως είναι αναμενόμενο, οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται να παρακολουθήσουν κάποιο πρόγραμμα για επαγγελματικούς λόγους (εύρεση εργασίας, βελτίωση βιογραφικού, μελλοντική επαγγελματική διεξοδό, επιπρόσθετο εισόδημα, ενίσχυση επαγγελματικής θέσης, επαγγελματική αποκατάσταση). Τα δεδομένα αυτά συμφωνούν με έρευνες (Καραλής, 2013; Κουτούζης, 2013) που δηλώνουν πως τα σημαντικότερα κίνητρα για τους ανέργους ενήλικες η αύξηση των οικονομικών απολαβών, η εργασιακή αποδοτικότητα και διατήρηση της θέσης εργασίας, η εύρεση εργασίας και η ικανοποίηση από την απόκτηση νέων γνώσεων.

Για τους παραπάνω λόγους, τα προγράμματα που επιλέγονται να υλοποιηθούν επιχειρούν να βελτιώσουν ουσιαστικά το προσόντα των εκπαιδευομένων και να αντιστοιχούν αφενός στις εκπαιδευτικές τους ανάγκες και αφετέρου να προσαρμόζονται στις εκάστοτε ανάγκες της αγοράς εργασίας. Σε αυτόν τον άξονα, η πλειοψηφία των δράσεων προσφέρει μέσω εξετάσεων εθνική ή διεθνή πιστοποίηση και πιστοποιητικό επιμόρφωσης.

Άλλη σημαντική προϋπόθεση, για την ποιοτική υλοποίηση δράσεων, αποτελεί η πολύ καλή οργάνωση, η ευελιξία και η διαρκή υποστήριξη των προγραμμάτων σε διοικητικό, τεχνολογικό και οργανωτικό επίπεδο (Καραλής, Θ. Παπαγεωργίου, 2012; Λιοναράκης, 2005). Τα διοικητικά στελέχη παρέχουν άμεση ανατροφοδότηση σε ερωτήματα και διαδικαστικά ζητήματα και χτίζουν σε κάθε σημείο των δράσεων γέφυρες επικοινωνίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης με τους εκπαιδευόμενους, αλλά και με τα υπόλοιπα στελέχη. Επομένως υπάρχει η δυνατότητα να διαπιστώσουμε έγκαιρα σημεία της ζωής των ατόμων, τα οποία ενδέχεται να προκαλέσουν εγκατάλειψη των δράσεων και να τα υποστηρίξουμε αποτελεσματικά και άμεσα σε συνεργασία με τα στελέχη εκπαίδευσης. Η επικοινωνία πραγματοποιείται με όλα τα

απαραίτητα μέσα επικοινωνίας, ενώ δεν παραλείπεται και η χρήση ηλεκτρονικών μέσων και μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι προβλέπεται αξιολόγηση τόσο κατά τη διάρκεια της κατάρτισης και όσο στο τέλος κάθε ενότητας για παρακολούθηση και ανατροφοδότηση ως προς την επίτευξη των στόχων των δράσεων και τη διαρκή βελτίωση.

Συγκεκριμένα η αξιολόγηση που ακολουθούμε βασίζεται σε διαμορφωτική αξιολόγηση από εξωτερικούς αξιολογητές βασισμένη με τις προδιαγραφές του μοντέλου CIPP (Καραλής, 2005), το οποίο επιχειρούμε να προσαρμόσουμε στο πλαίσιο υλοποίησης κάθε προγράμματός μας. Το συγκεκριμένο μοντέλο επιτρέπει να αξιολογήσουμε και να βελτιώνουμε συνεχώς, σε όλες τις φάσεις του τη λειτουργία του προγράμματός μας σε σχέση με τους ωφελούμενούς μας και να έχουμε όσο το δυνατόν καλύτερα αποτελέσματα ως προς τις παρεμβάσεις μας (Καραλής, 2006). Για τη συλλογή των πληροφοριών χρησιμοποιούμε ερωτηματολόγια προς τους εκπαιδευόμενους και συνεργάτες των δράσεων, δομημένη ή ημιδομημένη παρατήρηση των δια ζώσης συναντήσεων.

Πέραν όμως των παραπάνω στοιχείων, ιδιαίτερης σημασίας αποτελεί και η μαθησιακή διαδικασία των δράσεων. Οι αξιολογήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στις δράσεις του ΚΕΚ αναφέρουν ότι οι εκπαιδευόμενοι δίνουν ιδιαίτερη σημασία και αξιολογούν ως κομβικής σημασίας για την εκπαιδευτική τους πορεία τα εξής σημεία:

- ο συνδυασμός σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης
- οι εκπαιδευτές
- η δυνατότητα παρακολούθησης βιντεοσκοπημένων συνεδριών
- το εκπαιδευτικό υλικό
- η στήριξη των εκπαιδευόμενων σε όλη τη διδακτική διαδικασία, η ποιότητα της επικοινωνίας, η άμεση ανατροφοδότηση
- οι βοηθητικές εργασίες
- το αναλυτικό χρονοδιάγραμμα
- η υλικοτεχνική υποδομή του χώρου υλοποίησης των δια ζώσης συναντήσεων

Το ΚΕΚ λαμβάνει υπόψη του τα παραπάνω δεδομένα και στις μέχρι στιγμής αξιολογήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί, επιβεβαιώνεται με πολύ εμφατικό τρόπο η θετική ανταπόκριση των συμμετεχόντων σε αυτά τα σημεία.

Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται στους εκπαιδευτές των προγραμμάτων eLearning, οι οποίοι -εκτός από άρτια κατάρτιση στο επιστημονικό αντικείμενο του προγράμματος- θα πρέπει αποδεδειγμένα να διαθέτουν σύνθετες τεχνολογικές δεξιότητες σύμφωνα με το μοντέλο TPACK (Koehler & Mishra, 2009). Πιο συγκεκριμένα ως βασικό κριτήριο επιλογής τους είναι να είναι πιστοποιημένοι εκπαιδευτές στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και να διαθέτουν σχετική εμπειρία στην Ελλάδα ή το εξωτερικό. Από τους εκπαιδευτές αναμένεται να εμπλέξουν τους καταρτιζόμενους στη διαμόρφωση του μαθήματος, να χρησιμοποιούν ενεργητικές τεχνικές μάθησης και να αναγνωρίσουν τα διαφορετικά επίπεδα των καταρτιζομένων και να το λάβουν υπόψη τους κατά την εκπαιδευτική διαδικασία (Κόκκος, 2005; Brinthaupt & Fisher, 2011). Βασικός στόχος τους είναι συνδυάζοντας στοιχεία από τις τρεις γενιές παιδαγωγικής στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας λειτουργικής εικονικής κοινότητας διερεύνησης και πρακτικής (Wenger, 1998).

Τέλος, το μεγαλύτερο πρόβλημα και δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι στα προγράμματα eLearning αποτελεί η έλλειψη χρόνου για την παρακολούθηση των δια ζώσης συναντήσεων, την αναγκαία μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού και την εκπόνηση των εργασιών, οι οποίες αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση σε κάθε

δράση. Αυτά τα ζητήματα αντιμετωπίζονται με την ενσωμάτωση ευέλικτων χαρακτηριστικών στις χρονικές προθεσμίες του προγράμματος, καθώς και στην έμφαση στην πολύπλευρη θετική παρακίνηση των εκπαιδευομένων.

Συμπεράσματα

Ο κάθε οργανισμός ή φορέας που υλοποιεί προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων αποτελεί ένα υποσύστημα του συνόλου του εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο ωστόσο βρίσκεται σε συνεχή αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση με το ευρύτερο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο. Αυτή η συστημική προσέγγιση προϋποθέτει δράσεις και ενέργειες που θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα συστατικά ενός οργανισμού σε μια διαδικασία συμπλοκής με το εκάστοτε περιβάλλον.

Ωστόσο ο σχεδιασμός και η οργάνωση τέτοιων προγραμμάτων αποτελεί μια άκρως απαιτητική διαδικασία με συγκεκριμένη μεθοδολογία και πολλαπλά κριτήρια ποιότητας από τους σχεδιαστές των παρεμβάσεων. Τα στελέχη ενός φορέα όπως το ΚΕΚ του Πανεπιστημίου Πατρών, πρέπει να διαθέτει πολλές γνώσεις αρχών και μεθοδολογίας εκπαίδευσης ενηλίκων, κριτική στάση και διαπραγματευτική ικανότητα απέναντι στα ζητήματα που αντιμετωπίζει, ευελιξία και προσαρμοστικότητα στην κουλτούρα του κάθε εκπαιδευτικού οργανισμού και διάθεση συνεργασίας με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Αυτές οι αρχές δεν πρέπει να αποτελούν θεωρητικές προσεγγίσεις, αλλά να αποτελούν στρατηγικές επιλογές του κάθε οργανισμού με μακροπρόθεσμη πνοή και προοπτική και να διέπουν κάθε δράση και τομέα. Σε ένα σκληρό και άκρως αστάθμητο περιβάλλον όπως της Ελλάδος, ο κατάλληλος σχεδιασμός, διοίκηση και αξιολόγηση προγραμμάτων αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα, εχέγγυο επιχειρηματικής επιβίωσης και κομβικό κριτήριο επιστημοσύνης.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Καραλής, Θ. Παπαγεωργίου, Η. (2012). *Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αξιολόγηση Προγραμμάτων Διά Βίου Εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ.
- Καραλής, Θ. (2005). *Σχεδιασμός, Διοίκηση, Αξιολόγηση Προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Τόμος Δ: Αξιολόγηση Προγραμμάτων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Καραλής, Θ. (2006). Τυπολογίες αξιολόγησης: θεωρητικές προσεγγίσεις και προϋποθέσεις εφαρμογής. *Νέα Παιδεία*, (120), 98–108.
- Καραλής, Θ. (2013). *Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή ενηλίκων στη δια βίου μάθηση*. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ.
- Κόκκος, Α. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κουτούζης, Μ. (2013). *Διαρροή από τις δομές της δια βίου εκπαίδευσης ενηλίκων. Έρευνα για ένα αθέατο πρόβλημα*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ.
- Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. In *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές* (pp. 13–38). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Barrett, A. M., Chawla-Duggan, R., Lowe, J., Nickel, J., & Ukpo, E. (2006). *The Concept of Quality in Education: A Review of The "International" Literature on The Concept of Quality in Education. EdQual Working Paper* (Vol. 3).
- Brinthaupt, T., & Fisher, L. (2011). What the best online teachers should do. ... *and Teaching*, 7(4), 515–524. Retrieved from http://jolt.merlot.org/vol7no4/brinthaupt_1211.htm
- European Commission. (2010). *A Digital Agenda for Europe. Communication* (Vol. 5). Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF>
- International Organization for Standardization. (2015). ISO 9001:2015.
- Koehler, M. J., & Mishra, P. (2009). What is Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK)? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(1), 60–70. <http://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.07.009>
- Marton, F., & Saaljo, R. (1976). On Qualitative Differences in Learning — II Outcome as a Function of the Learner's Conception of the Task. *British Journal of Educational Psychology*,

- 46(1947), 115–127. <http://doi.org/10.1111/j.2044-8279.1976.tb02304.x>
- Marton, F., & Säljö, R. (1997). Approaches to Learning. In *The experience of learning* (pp. 39–58).
- Siemens, G., Gasevic, D., & Dawson, S. (2015). *Preparing for the Digital University: A review of the history and current state of distance, blended, and online learning*. Athabasca, Canada: Athabasca University. Retrieved from <http://linkresearchlab.org/PreparingDigitalUniversity.pdf>
- Wenger, E. (1998). Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity. *Systems Thinker*, 9, 2–3.